

Basisnotitie mantelzorg in de WMO

Basisnotitie mantelzorg in de WMO

Inhoudsopgave

Leeswijzer	3
1. Korte inleiding over de WMO	4
2. Mantelzorg in het kader van de WMO	4
3. Mantelzorg in Wijchen	7
3.1 Belangenbehartiging	8
3.2 Informatie, advies, steun	8
3.3 Samenwerking met en (h)erkenning door zorgverleners	10
3.4 Respijtzorg en praktische hulp	10
3.5 Maatregelen voor de combinatie van arbeid en zorg	12
3.6 Financiële steun	12
3.7 Materiële steun	12
4. Regionale samenwerking, provinciaal beleid Gelderland, Steunpunt Mantelzorg	13
Bijlage 1	15
Stellingen en reacties WMO-bijeenkomst Wijchen, 1 februari 2006: workshop mantelzorg	
Bijlage 2	16
Uit: 'Basisnotitie huishoudelijke verzorging en andere individuele verstrekkingen in de WMO', gemeente Wijchen, maart 2006 (p.12-15).	
Bijlage 3	19
Toelichting op aanbevelingen in het 'Visiedocument: mantelzorg in de gemeente Wijchen', betreffende gemeentelijk reïntegratiebeleid en de arbeidsverplichting in het kader van de WWB (p.16).	
Bijlage 4	20
Uit: 'Uitvoeringsplan van de Meerjarenvisie sociaal beleid 2006 – 2008 van de provincie Gelderland ('Voorzet - Samenspel in zorg en welzijn')' Beleidsdoel 4 Vrijwilligerswerk en mantelzorg (p.17/18) Beleidsdoel 8 Zorgvragersbeleid (p.24).	

Leeswijzer

In deze ‘Basisnotitie Mantelzorg in de WMO’ wordt ingegaan op de uitgangspunten voor mantelzorg in het kader van de WMO en de mantelzorg in Wijchen. Daarna volgt een korte toelichting over regionale samenwerking en het provinciaal beleid in Gelderland. In de bijlagen treft u over sommige deelonderwerpen achtergrond-informatie aan.

Bij een aantal deelonderwerpen beschrijven wij als voorzet een aantal *aandachtspunten*, die de komende tijd onderwerp van gesprek kunnen zijn met vertegenwoordigers van inwoners van Wijchen, en aanbieders van zorg- en welzijnsvoorzieningen in Wijchen. Deze kunnen nog aangevuld worden naar aanleiding van nader overleg.

In deze notitie geven wij ook aan hoe we de toegang tot en de coördinatie van mantelzorg(-ondersteuning) willen gaan regelen onder de WMO. Het gaat hierbij om uitvoeringszaken. Ons uitgangspunt is aan te haken bij de huidige uitvoeringsstructuur van Vraagwijzer en de SWOW. Dit uitgangspunt wordt in deze notitie niet ter discussie gesteld, maar u bent uiteraard vrij om hierop te reageren.

Voor het nader vormgeven van mantelzorgbeleid in Wijchen heeft de gemeente informatie nodig. Wij willen graag gebruik maken van kennis en ervaring die aanwezig is bij organisaties en individuen. Wij horen graag of u bij de verder beleidsvorming betrokken wilt worden en zo ja, op welke wijze.

1. Korte inleiding over de WMO

In februari 2006 ging de Tweede Kamer akkoord met het wetsvoorstel van een nieuwe wet, de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO). Als de Eerste Kamer ook instemt met het wetsvoorstel, zal de WMO op 1 januari 2007 in werking treden. De Welzijnswet, de Wet voorzieningen gehandicapten en de huishoudelijke verzorging uit de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten gaan in de WMO op.

Meedoen aan de samenleving

De WMO heeft als doel dat iedereen kan deelnemen aan de samenleving. Maar meedoen is niet voor iedereen even vanzelfsprekend. Ouderdom, handicap, sociaal-economische klasse of 'moeilijkheden thuis' kunnen hindernissen opwerpen om volop in de maatschappij te participeren. De WMO wil mensen in staat stellen om mee te doen. Zodat mensen zichzelf beter kunnen redden.

De gemeente is verantwoordelijk

De gemeente wordt met de WMO verantwoordelijk voor de maatschappelijke ondersteuning. De gemeente moet er voor zorgen dat iedere burger volwaardig kan deelnemen aan de maatschappij. Daarbij mogen ouderen en mensen met een beperking geen drempels ervaren. Elke gemeente mag zelf bepalen hoe ze de maatschappelijke ondersteuning organiseren. Volgens de rijksoverheid kan de gemeente de dienstverlening beter aanpassen op iemands persoonlijke omstandigheden dan dat het rijk dat kan. De gemeente heeft immers beter zicht op de plaatselijke situatie dan de rijksoverheid. De gemeente weet welke organisaties ingeschakeld kunnen worden en aan welke voorzieningen burgers behoefte hebben. Bij het invullen van de beleidsvrijheid gelden wel een aantal procesverplichtingen waaraan de gemeente moet voldoen:

- Participatie van burgers bij de totstandkoming van het beleid
- Beleid formuleren in het vierjaarlijks richtinggevend plan, in samenhang met de andere prestatievelden
- Een verordening voor individuele voorzieningen
- Verantwoordingsverplichting door publikatie over prestaties

Voor meer algemene informatie over de WMO wordt verwezen naar de inleiding van de 'Basisnotitie huishoudelijke verzorging en andere individuele verstrekkingen in de WMO' die de gemeente Wijchen in maart 2006 heeft opgesteld. In deze inleiding wordt nader ingegaan op de achtergrond van de wet en de negen prestatievelden van de WMO. Daarnaast worden de veranderingen door de WMO voor burgers, gemeenten en aanbieders nader toegelicht.

2. Mantelzorg in het kader van de WMO

In dit hoofdstuk worden een aantal feiten en cijfers genoemd betreffende mantelzorg, mantelzorgers en mantelzorgondersteuning, bedoeld als korte inleiding op het onderwerp.

Mantelzorg: begripsomschrijving

Mantelzorg is zorg die wordt geboden door personen uit de directe omgeving, zoals partner, kinderen, buren, vrienden, en waarvoor geldt dat

- die zorg de gebruikelijke zorg overstijgt in zwaarte, duur en/of intensiteit
- de zorg plaats vindt op basis van vrijwilligheid
- wanneer de mantelzorger niet kan of wil, er AWBZ/WMO-rechten gelden.

Bij mantelzorg is een driedeling mogelijk in het perspectief van waaruit mantelzorg verleend wordt:

1. Zorg die de gebruikelijke zorg overstijgt kan geboden worden door mensen uit dezelfde leefeenheid. Zo'n partner of kind verleent dan gebruikelijke zorg, maar daarnaast ook nog mantelzorg.
2. Zorg die geboden wordt door mensen die vanuit een bestaande sociale relatie met de zorgvrager de mantelzorg verlenen (buren, vrienden).
3. Zorg die een vrijwilliger kan bieden. De vrijwillige zorgverlener kiest bewust voor het verlenen van mantelzorg, niet vanuit de sociale relatie met de zorgvrager (bv. de vrijwilligers van de Bezoek- en Opvang Service voor chronisch zieken en dementerenden).

Om hoeveel mantelzorgers gaat het in Wijchen?

Er is nooit onderzocht om hoeveel mantelzorgers het in Wijchen gaat. Maar als we naar landelijke cijfers kijken, blijkt dat er in Nederland (16 miljoen inwoners) zo'n 3,7 miljoen mantelzorgers wonen. Zo'n 23% van alle Nederlanders zijn mantelzorger. Omgerekend zou dat betekenen dat in Wijchen (ruim 39000 inwoners) zo'n 9000 mensen mantelzorg verlenen. Daarnaast zijn er mensen die geen mantelzorg verlenen omdat ze (over-)belast zijn met andere taken (Wat tot gevolg kan hebben dat degenen die wèl mantelzorg verlenen overbelast raken).

Hoe wordt mantelzorg ervaren door mantelzorgers?

Uit een groot onderzoek van het Ministerie van VWS is gebleken:

- 25% ervaart mantelzorg als niet belastend
- 35% voelt zich erg gebonden
- 25% zorgverlening gaat ten koste van werk en gezin
- 7% voelt zich zwaar overbelast
- 7% ondervindt schade (ziek, conflict werk/gezin)

Welke groepen mantelzorgers lopen volgens het onderzoek de grootste kans op overbelasting?

De grootste kans op overbelasting lopen volgens het eerder genoemde onderzoek de volgende groepen mantelzorgers:

- Helpers van huisgenoten
- Mantelzorgers die lange tijd intensief zorg verlenen
- Verzorgers van terminale patiënten
- Zorgverleners van een onlangs overleden naaste
- Oudere mannen die in hun eentje zorgen voor een chronisch zieke

De mantelzorgondersteuning moet zich, echter niet alleen op hen richten, maar moet bekend zijn bij en beschikbaar zijn voor alle mantelzorgers.

Mantelzorgondersteuning

Mantelzorgondersteuning betreft een breed pakket aan voorzieningen en diensten die specifiek gericht zijn op de vermindering van draaglast, en vergroting van draagkracht van de mantelzorgers.

WMO-prestatieveld 4: Mantelzorg en vrijwilligers

In de WMO wordt gesproken over aandachtsgebieden waarop de gemeente beleid kan ontwikkelen, ook wel prestatievelden genoemd. Prestatieveld 4 betreft het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers.

Mantelzorg en vrijwilligers worden in de WMO in één adem genoemd. De overheid zegt hierover het volgende in de wetstekst: 'Hoewel vrijwilligerswerk en mantelzorg naar inhoud

en motivatie van de betrokkenen verschillen, zijn deze thema's voor de overzichtelijkheid van het aantal prestatievelden en het feit dat de overeenkomst gelegen is in de inzet voor de naasten, in één prestatieveld benoemd.'

Er zijn zeer veel vrijwilligers betrokken bij het realiseren van voorzieningen die (ook) een rol vervullen binnen mantelzorgondersteuning. Voorbeelden zijn maaltijdvoorziening, personenalarmering en het vervoersproject De OpStap. Dit pleit mede voor een gedegen vrijwilligersbeleid, waarbij ook aandacht voor de specifieke ondersteuning van vrijwilligers op het gebied van mantelzorg.

Financiering

Op dit moment wordt de coördinatie van mantelzorg betaald uit de CVTM-regeling (Coördinatie Vrijwillige Thuiszorg en Mantelzorg). Deze regeling wordt overgeheveld van de zorgkantoren naar de gemeenten in het kader van de WMO. Veel voorzieningen op het gebied van mantelzorgondersteuning in Wijchen worden nu gerealiseerd met (gedeeltelijke) financiering door de gemeente.

De CVTM-regeling is één van de 6 subsidieregelingen waarvoor in totaal €91.900 zal worden overgeheveld naar Wijchen. De dure woningaanpassingen vallen ook onder deze 6 subsidieregelingen. Uit onderstaande berekeningen blijkt dat alleen al de dure woningaanpassingen meer kosten dan het hele budget voor de 6 subsidieregelingen. In de 'Basisnotitie huishoudelijke verzorging en andere individuele verstrekkingen in de WMO' (gemeente Wijchen, maart 2006, p. 32) wordt de situatie uiteen gezet:

“Met de intrekking van de Wvg vervallen ook het Besluit Rijksvergoeding Wvg-woonvoorzieningen (= de rijksvergoeding voor dure woningaanpassingen) en de tijdelijke bijdrageregeling AWBZ-gemeenten. De onderwerpen van deze regelingen gaan onderdeel uitmaken van het maatschappelijke ondersteuningsbeleid.

Dit heeft grote financiële consequenties voor onze gemeente.

In het verdeelmodel van Cebeon worden de totale uitgaven die gemoeid zijn met 6 subsidieregelingen gebundeld tot één bedrag dat de gemeente op basis van het nieuwe verdeelmodel voor deze regelingen gaat ontvangen. Het gaat om de subsidieregelingen coördinatie vrijwillige thuiszorg en mantelzorg (CVTM), diensten bij wonen en zorg, aanpassing bestaande ADL-clusters, dure woningaanpassingen, zorgvernieuwingsprojecten in de GGZ en besluit bijdrage AWBZ-gemeenten.

De totale uitgaven die met deze onderdelen zijn gemoeid, exclusief €36 mln. uitvoeringskosten, zijn in de onderstaande tabel weergegeven.

Tabel : overige over te hevelen regelingen WMO euro, 2004

	Wijchen	Zorgregio Nijmegen
Totale uitgaven overig	91.900	2.699.500
Totale budget overig volgens model	164.600	3.425.200

Bron: Cebeon

De genoemde bedragen voor Wijchen moeten onder de WMO verdeeld gaan worden over 6 genoemde subsidieregelingen.

Onder de Wvg kan de gemeente de kosten van dure woningaanpassingen (> €20.420,-) nog declareren onder aftrek van een gemeentelijke bijdrage van €9.983,- per dure woningaanpassing. Daarnaast ontvangt de gemeente een beperkt vast bedrag per verleende en

uitbetaalde woonvoorziening voor uitvoeringskosten).

Over de periode 2002 tot en met 2005 hebben wij in Wijchen 14 dure woningaanpassingen gehad tot een totaal bedrag van €717.653,- aan aanpassingskosten; dit is gemiddeld € 51.260,- per woningaanpassing.

Als dure woningaanpassingen onder de WMO – boven het toegevoegde bedrag – volledig voor rekening van de gemeente komen zal dat forse financiële gevolgen hebben. Ook omdat door de vergrijzing en de trend tot extramuralisering een toename te verwachten is van het aantal aanvragen.”

De overheveling van de CVTM-gelden na in werking treding van de WMO zal naar verwachting gefaseerd gaan. In 2007 gaat het volledige bedrag op historische basis naar de gemeente van vestiging van de instelling (bv. Steunpunt Mantelzorg Zuid-Gelderland: Nijmegen). In 2008 gaat 75% naar de gemeente van vestiging, en 25% naar individuele (regio-)gemeenten in het werkgebied; in 2009 zal de verdeling 50/50% zijn etc.

3. Mantelzorg in Wijchen

Visiedocument Mantelzorg in Wijchen

De SWOW heeft in samenwerking met Zorgbelang Gelderland in 2005 een ‘Visiedocument: Mantelzorg in de gemeente Wijchen’ geformuleerd, met als doel de mantelzorg in Wijchen te inventariseren en beleidsondersteuning te geven. Het initiatief daartoe is voortgekomen uit het actieprogramma van de (Wijchense) stuurgroep Wonen, welzijn, zorg en inkomensondersteuning. Dit Visiedocument heeft gediend als basis voor verdere gedachten- en beleidsvorming rond mantelzorg. (In bijlage 3 wordt ingegaan op de aanbevelingen betreffende gemeentelijk beleid en arbeid).

WMO-bijeenkomst 1 februari 2006

Op 1 februari 2006 heeft een door de gemeente Wijchen georganiseerde WMO-bijeenkomst met vertegenwoordigers van cliëntenorganisaties plaatsgevonden, waarbij de twee thema's huishoudelijke verzorging en mantelzorg nader werden uitgewerkt. Wat betreft de mantelzorg werd een aantal aspecten benadrukt. In bijlage 1 treft u een overzicht aan van de stellingen en reacties.

Mantelzorg: vele facetten

Hoewel er in Wijchen nooit een gericht mantelzorgbeleid geformuleerd, laat staan gevoerd is, betekent dit niet dat er niets gebeurt op dit terrein. Vanwege het belang van de mantelzorger voor zijn naaste en voor de samenleving in het algemeen is het belangrijk de mantelzorgers waar mogelijk te ondersteunen. Het is dan ook van belang om nu door de ‘bril’ van de mantelzorger te kijken naar het huidige voorzieningenaanbod in Wijchen, en te bekijken waar beleid geformuleerd, verlegd of toegespitst moet worden ter ondersteuning van die mantelzorger. Omdat het zo'n breed terrein is, heeft het Expertisecentrum Informele Zorg (EIZ) een onderverdeling gemaakt, die als kapstok kan dienen bij het in kaart brengen en verder ontwikkelen van beleid op het gebied van mantelzorg. Het gaat om een totaalpakket van te realiseren voorwaarden en voorzieningen ter ondersteuning van mantelzorg.

Dit pakket moet gevarieerd zijn en bestaan uit:

1. Belangenbehartiging
2. Informatie, advies, steun
3. Samenwerking met en (h)erkenning door zorgverleners
4. Respijtzorg en praktische hulp

5. Maatregelen voor de combinatie van arbeid en zorg
6. Financiële steun
7. Materiële steun

Hierna volgt aan de hand van bovenstaande onderverdeling een uiteenzetting van huidig en te ontwikkelen beleid in Wijchen.

3.1. Belangenbehartiging

Het doel van belangenbehartiging is de stem en belangen van mantelzorgers voor het voetlicht te brengen. Dit kan gebeuren door mantelzorgers, overheid en belangenbehartigers, zoals lokale, regionale en landelijke cliëntenorganisaties. Mantelzorgers kunnen ook lid worden van belangengroepen en cliëntenraden, waardoor ze hun stem kracht bij kunnen zetten.

Communicatie vindt vaak plaats via de georganiseerde verbanden. Er moet echter ook aandacht zijn voor mantelzorgers die om welke reden dan ook niet georganiseerd zijn.

De provincie Gelderland heeft in het Uitvoeringsplan van de Meerjarenvisie Sociaal Beleid 2006-2009, Zorgbelang Gelderland aangewezen als hoofdaannemer op het thema mantelzorg. Zie ook hoofdstuk 4 Mantelzorg: provinciaal beleid Gelderland.

3.2. Informatie, advies, steun

Hierbij gaat het er om mantelzorgers en zorgvragers bewust te maken van het belang van mantelzorg en mantelzorgondersteuning, en hen te informeren over mogelijkheden op dit terrein. Dit kan gebeuren door cliënten/patiënten belangenorganisaties, zorg- en hulpverleners, de gemeente (Vraagwijzer) en welzijnsorganisaties. Het gaat hierbij zowel om informatie aan burgers als aan organisaties. De vraag in het kader van informatie, advies en steun bij mantelzorg(ondersteuning) speelt met name rond zelfstandig wonende mensen. Mensen die wonen in een intramurale instelling gaan primair bij die instelling te rade.

De toegang tot informatie, advies en steun

Uitgangspunt bij de toegang tot mantelzorgondersteuning in Wijchen is zo veel mogelijk lokaal te organiseren, en aansluiting te zoeken bij bestaande structuren ('Lokaal wat lokaal kan, regionaal wat regionaal moet'). Dit was ook het uitgangspunt bij de ontwikkeling van Vraagwijzer. Vraagwijzer is in Wijchen de laagdrempelige toegang tot veel voorzieningen op het terrein van wonen, welzijn, zorg en inkomensondersteuning. Ook voorzieningen op het gebied van mantelzorg(-ondersteuning) passen daarbij, aangezien de vraag rond mantelzorg altijd verweven is met een andere (primaire) zorgvraag. Daarnaast is de doelgroep mantelzorgers gelieerd aan de doelgroep zorgvragers die nu al hun weg weten te vinden richting Vraagwijzer. Er vindt door consultants van Vraagwijzer al indicatiestelling plaats van enkele voorzieningen die een rol kunnen spelen bij mantelzorgondersteuning, zoals maaltijdvoorziening en personenalarmering. Het is de bedoeling mantelzorgondersteuning te integreren in de huidige dienstverlening. Dus geen apart informatiepunt, maar wel met specifiek voorlichtingsmateriaal. Iedere consultant van Vraagwijzer moet gekwalificeerd zijn om de vragen rond mantelzorg en -ondersteuning te kunnen beantwoorden. Om de samenwerking met andere instellingen te vergemakkelijken en specifieke expertise te ontwikkelen zullen zgn. aandachtsfunctionarissen van Vraagwijzer, de SWOW, en in specifieke gevallen de aanbieders (bv. GGZ bij psycho-geriatrie) met elkaar in overleg gaan.

De levering van informatie, advies en steun

Bij de levering van informatie, advies en steun kan onderscheid gemaakt worden tussen mantelzorgondersteuning thuis (individueel) of in een breder verband (scholing / ontmoeting).

Individuele ondersteuning

Wanneer een mantelzorger Vraagwijzer benadert met vragen over ondersteuning, volgt, een huisbezoek door een aandachtsfunctionaris van Vraagwijzer, de SWOW of bv. de GGZ. De aandachtsfunctionaris bespreekt met de mantelzorgers mogelijke vervolgacties en zet deze in gang. Deze vervolgacties kunnen betrekking hebben op ondersteuning thuis (bv. voorzieningen) of het deelnemen van de mantelzorger aan bijeenkomsten (bv. scholing of lotgenotencontacten).

Een belangrijk aspect bij het huisbezoek is de beoordeling van de draagkracht en de draaglast van de mantelzorger. Er is behoefte aan een manier waarop op een zo objectief mogelijke manier de draagkracht en draaglast in beeld kan worden gebracht. MEE Gelderse Poort werkt hiervoor aan een project dat gebaseerd is op de methode 'Sociale Netwerkbenadering'. De werkwijze is gebaseerd op de ideeën over sociale diagnostiek volgens de Maastrichtse Sociale Netwerk Analyse (MSNA) en de daarop aansluitende sociale netwerkinterventie. Het is een methode van hulpverlening gericht op verbetering of herstel van maatschappelijke integratie van cliënten. De toepassing hiervan moet nog nader worden uitgewerkt.

Naast de mogelijkheid dat een mantelzorger zelf contact opneemt voor mantelzorgondersteuning, is het ook mogelijk dat bij een contact met een zorgvrager blijkt dat de mantelzorger gebaat is met ondersteuning. Doordat alle consulenten van Vraagwijzer ook kennis hebben op het gebied van mantelzorgondersteuning, kunnen zij de situatie rond de zorgvrager en mantelzorger integraal bekijken en uitwerken.

Bij de overweging hoe de toegang tot individuele ondersteuning vorm te geven is ook overwogen om een spreekuur binnen Vraagwijzer in te stellen. Hiervoor is echter niet gekozen aangezien deze optie niet klantvriendelijk is. De klant zou dan alleen tijdens dat spreekuur met zijn vragen rond mantelzorg terecht kunnen bij Vraagwijzer, terwijl de overbelasting toch ook vaak verweven is met een andere vraag. De klant kan in de hierboven geschetste situatie tijdens alle openingstijden van Vraagwijzer terecht met vragen omtrent mantelzorg.

Scholing / ontmoeting

Naast de mantelzorgondersteuning thuis (individueel) behoort ook ondersteuning in breder verband tot de mogelijkheden, in de vorm van scholing en ontmoeting.

De SWOW heeft al jaren ervaring met het organiseren van mantelzorgondersteuning in breder verband. De vraag kwam meestal voort uit de groep ouderen waar de SWOW zich van oudsher voor inzet. De SWOW zal zich echter ook gaan richten op mantelzorgondersteuning die niet specifiek gericht is op ouderen. Zij zal dit vanuit een coördinerende rol doen in samenwerking met andere aanbieders zoals GGZ, Thuiszorg, Steunpunt mantelzorg, verpleeg- en verzorgingshuizen.

De SWOW richt zich op zelfstandig wonende mensen in Wijchen. Het moet nog nader worden uitgewerkt hoe om te gaan met vragen om dienstverlening (waaronder mantelzorgondersteuning) door de SWOW voor bewoners van nu nog intramurale instellingen (zoals verzorgingshuizen van de Zorggroep Zuid-Gelderland en Stichting Luciver) die straks als zelfstandige wonenden worden aangemerkt. Hierbij speelt ook het wettelijk kader WMO een rol.

Aandachtspunt

Om handen en voeten te geven aan de concrete invulling van mantelzorgondersteuning in Wijchen, heeft de gemeente informatie nodig. Daarbij is het wenselijk en noodzakelijk gebruik te maken van kennis en ervaring die aanwezig is bij organisaties en individuen, zodat de mantelzorgondersteuning goed aansluit bij de ondersteuningsbehoeften. De vraag is hoe mantelzorgers, en de uitvoerende organisaties die bij mantelzorg betrokken zijn, betrokken kunnen worden bij het vormgeven van de mantelzorgondersteuning nu en in de toekomst. Aansluiting bij bestaande structuren (cliëntenraden, ouderenbonden) heeft de voorkeur.

3.3. Samenwerking met en (h)erkenning door zorgverleners

Het gaat hierbij om zowel de vrijwillige als de beroepsmatige zorgverleners. Ook zij moeten oog hebben voor mantelzorgers en hun belastbaarheid. Zij hebben hierbij de rol van luisterend oor maar ook een signalerende rol (draagkracht / draaglast). Alle 'sleutelfiguren' rond een zorgvrager moeten een antenne ontwikkelen voor dit thema. Ook de zorginstellingen die huishoudelijke verzorging bieden, moeten hierop inspelen. Samenwerking met Vraagwijzer is hierbij van belang.

De vrijwillige en beroepsmatige hulpverlening, de indicatiestellers, maar ook opleidingen voor hulpverleners spelen hierbij een rol. Ook bij dit facet is er behoefte aan objectivering van de belastbaarheid van de mantelzorger (zie eerdergenoemd project van MEE Gelderse Poort).

Aandachtspunt

De gemeente moet in haar contacten met instellingen op het gebied van zorg en welzijn specifiek aandacht vragen voor mantelzorgers, en waar mogelijk dat vastleggen in contracten en werkafspraken.

3.4. Respijtzorg en praktische hulp

Bij praktische hulp en respijtzorg spelen professionele en vrijwillige aanbieders van zorg en welzijn, gemeente, indicatieorganen, zorgverzekeraars een rol.

Respijtzorg

Respijtzorg is tijdelijke overname van mantelzorg door beroepsmatige of vrijwillige zorgverleners, en wordt gefinancierd in het kader van de AWBZ. Een voorbeeld is tijdelijke opname in een logeer- of verzorgingshuis, waardoor de mantelzorger even tot rust kan komen of de aandacht even kan verleggen naar andere zaken.

Praktische hulp

Bij praktische dienstverlening gaat het om bijvoorbeeld:

- * dagopvang
- * diensten aan huis, zoals maaltijdvoorziening en personenalarmering
- * vrijwillige hulpdienst
- * Bezoek- en Opvang Service voor chronisch zieken en dementerenden (BOS-project)
- * huishoudelijke en persoonlijke verzorging

De huishoudelijke verzorging is een taak die in de WMO bij de gemeente wordt gelegd. Voor gemeenten is dit een nieuwe taak. In de 'Basisnotitie Huishoudelijke verzorging en andere individuele verstrekkingen in de WMO' die de gemeente Wijchen in maart 2006 heeft opgesteld, wordt ingegaan op de rol van vrijwilligers en mantelzorgers bij de huishoudelijke verzorging. In bijlage 2 treft u het betreffende hoofdstuk aan. De volgende in dat hoofdstuk genoemde aandachtspunten betreffende mantelzorg, zullen in dat kader aan de orde komen:

Aandachtspunten:

De gemeente Wijchen houdt bij de indicatie van de huishoudelijke verzorging rekening met de mogelijkheden die een partner, of andere huisgenoot heeft in de verzorging van het huishouden. Het protocol Gebruikelijke Zorg geldt hierbij als leidraad. In schrijnende gevallen wordt geïndividualiseerd in afwijking van het protocol.

Mee start een project om zoveel mogelijk objectieve criteria te ontwikkelen op basis waarvan geïndividualiseerd kan worden in schrijnende of complexe situaties.

Bij de indicatiestelling van de huishoudelijke verzorging wordt rekening gehouden met de beschikbaarheid van mantelzorg. Mantelzorg vindt plaats op basis van vrijwilligheid. In overleg met de mantelzorger wordt gekeken of de mantelzorg, met behulp van ondersteuning door de gemeente, kan worden voortgezet. Als de mantelzorger ook met inzet van ondersteuning geen mantelzorg meer wil of kan bieden bestaat recht op een WMO-voorziening.

De gemeente moet professionele mantelzorgondersteuning organiseren om te zorgen dat de draaglast en draagkracht van de mantelzorger in evenwicht zijn.

Als laatste voorbeeld van praktische dienstverlening mag het Vrijwilligersplein niet onvermeld blijven:

* Vrijwilligersplein Wijchen

Het doel van het Vrijwilligersplein is vrijwilligerswerk te stimuleren en te ondersteunen voor alle vrijwilligers in Wijchen. Het Vrijwilligersplein is in oprichting, en zal begin 2007 volledig operationeel zijn. De link tussen vrijwilligers en mantelzorgers is al eerder beschreven. De SKW, als trekker van het Vrijwilligersplein, en de SWOW ontwikkelen samen het vrijwilligersbeleid in relatie tot mantelzorg. Zij onderscheiden hierin vier functies van het Vrijwilligersplein:

Informatiefunctie

Informatie geven over mogelijkheden van vrijwilligerswerk (aan (potentiële) vrijwilligers, en aan mensen en organisaties die behoefte hebben aan vrijwilligers).

Vrijwilligersplein kent het totale aanbod en heeft een doorverwijsfunctie naar de SWOW als het gaat om vrijwilligerswerk op het terrein van mantelzorg.

Werving van vrijwilligers

Hierbij het centraal beschikbaar stellen van alle vacatures voor vrijwilligers. Selectie vindt vervolgens plaats door de SWOW. Actieve werving van vrijwilligers gebeurt in overleg met SWOW.

Scholing

Het Vrijwilligersplein coördineert de scholing (of coördinatie van scholing) van vrijwilligers op terreinen die niet specifiek gerelateerd zijn aan mantelzorg. Zo zal het Vrijwilligersplein bijvoorbeeld wél scholing voor een bestuursfunctie regelen, maar niet scholing van vrijwilligers die omgaan met dementerenden of met mensen met eenzaamheidsproblematiek. Die functie ligt bij de SWOW.

Kenniscentrum vrijwilligersbeleid

Vrijwilligers en organisaties die met vrijwilligers te maken hebben, hebben behoefte aan een aanspreekpunt waar ze terecht kunnen met vragen over juridische en fiscale aspecten van vrijwilligerswerk (ook aansprakelijkheid, verzekeringen etc). Wanneer aspecten aan de orde komen specifiek betreffende voorzieningen op het terrein van mantelzorg, dan zijn de al

eerder genoemde aandachtsfunctionarissen mantelzorg van de SWOW en Vraagwijzer de aangewezen personen om deze vragen te beantwoorden.

Aandachtspunt

Voor vrijwilligers die zich inzetten in het kader van mantelzorg is soms specifieke scholing of bagage nodig. De SWOW is en blijft het centrale aanspreekpunt voor deze groep vrijwilligers. Het gaat daarbij niet alleen om ouderen, maar om alle inwoners van Wijchen.

3.5. Maatregelen voor de combinatie van arbeid en zorg

Hierbij gaat het om vaak landelijke maatregelen in relatie tot de Wet werk en bijstand en CAO's (levensloopregelingen, verlofmogelijkheden). Momenteel worden maatregelen overwogen zoals de ontheffing van sollicitatieplicht voor oudere werklozen die mantelzorgers zijn. Organisaties die te maken hebben met dit facet: Rijk, gemeenten, werkgevers(organisaties), vakbonden, arbodiensten. In het Visiedocument Mantelzorg in de gemeente Wijchen worden aanbevelingen gegeven, met name op dit terrein. In bijlage 3 treft u deze aanbevelingen aan, gevolgd door de stand van zaken betreffende die specifieke aanbevelingen.

Aandachtspunt

Onderzocht zou kunnen worden of de gemeente Wijchen een stimulerend beleid kan voeren waardoor mensen die ontheven zijn van de arbeidsverplichting gestimuleerd kunnen worden zich in te zetten voor vrijwilligerswerk, onder meer in het kader van mantelzorg. Consulenten van Vraagwijzer kunnen hierbij een rol spelen. Medio 2005 waren in Wijchen 150 mensen ontheven van de arbeidsverplichting.

3.6. Financiële steun

Hierbij gaat het vaak om landelijke maatregelen in verband met het verlenen van mantelzorg. Het Rijk, de zorgverzekeraars en gemeenten kunnen hierbij een rol spelen.

3.7. Materiële steun

Er is materiële steun voor mantelzorgers beschikbaar. De informatievoorziening aan mantelzorgers en hulpverleners over beschikbaarheid en gebruik van hulpmiddelen door mantelzorgers is niet optimaal. Mantelzorgers zijn niet altijd op de hoogte van het bestaan van een hulpmiddel of weten niet hoe ze aan een hulpmiddel kunnen komen. Soms is het traject van aanvragen erg ingewikkeld. Problemen die door het gebruik van hulpmiddelen voorkomen of opgelost kunnen worden, worden niet snel gesignaleerd. Dit blijkt uit een landelijk onderzoek door het NIVEL in 2005. ('Help de informele hulp: een inventarisatie van belemmerende factoren voor het gebruiken van hulpmiddelen door mantelzorgers en oplossingen daarvoor'). De hulpmiddelen worden verdeeld in vier secties, te weten transferhulpmiddelen (bv. tilliften), hulpmiddelen bij het helpen bij de persoonlijke verzorging, hulpmiddelen voor de veiligheid en hulpmiddelen voor de verpleging en/of de behandeling. Deze laatste groep is erg divers en niet altijd geschikt voor gebruik door de mantelzorger maar verdient wel aandacht (bv. medicijndoos, pillensnijder, kussen voor in bed om terugrollen te voorkomen). Materiële steun voor mantelzorgers betreft vaak al bekende hulpmiddelen maar ook mogelijkheden die we in Wijchen nog niet of nauwelijks kennen (zoals thuiszorgtechnologie en of -hulpmiddelen, mantelzorgwoningen).

Hierbij spelen gemeente, woningcorporaties, zorgorganisaties en zorgverzekeraars een rol.

Aandachtspunt

Er moet meer bekendheid worden gegeven aan mantelzorgers en instellingen over de diverse vormen van materiële steun die nu beschikbaar zijn. Daarnaast moet gekeken worden welke andere hulpmiddelen geschikt zijn ter ondersteuning van de mantelzorger, en hoe de bekostiging ervan geregeld is. De beroepsmatige zorgverleners en de consulenten van Vraagwijzer spelen hierbij een belangrijke rol.

4. Regionale samenwerking, provinciaal beleid Gelderland, Steunpunt Mantelzorg

Regionale samenwerking

Wijchen is voorstander van regionale samenwerking binnen zorg en welzijn, als het gaat om beleidsontwikkeling en inkoop van voorzieningen. Concrete samenwerkingsmogelijkheden worden momenteel onderzocht in een regionaal project van de 10 gemeenten van de regio Nijmegen.

Provinciaal beleid

Mantelzorg, vrijwilligerswerk en integratie zijn onderdelen van het Uitvoeringsplan van de Meerjarenvisie sociaal beleid 2006 – 2008 van de provincie Gelderland ('Voorzet - Samenspel in zorg en welzijn'), dat op 6 december 2006 door Gedeputeerde Staten is vastgesteld. Hierna volgt een korte toelichting. Bijlage 4 betreft de uitwerking van beleidsdoel 4 (Vrijwilligerswerk en mantelzorg) en beleidsdoel 8 (Zorgvragersbeleid).

In het Uitvoeringsplan staat wat achttien door de provincie gesubsidieerde organisaties de komende periode gaan doen op de diverse beleidsterreinen. Het gaat om doelen op het gebied van bibliotheekwerk, sport, vrijwilligerswerk en mantelzorg, integratie, huiselijk geweld, zorgvragersbeleid, participatie en verstevigen van de sociale infrastructuur (inclusief de preventieve jeugdzorg). In totaal gaat het in 2006 om een bedrag van 17 miljoen euro waarmee de gesubsidieerde organisaties de beleidsdoelen uit het sociaal beleid gaan realiseren. Voor de jaren 2007 en 2008 is eenzelfde bedrag gereserveerd.

Mantelzorg, vrijwilligerswerk en integratie

Belangrijke provinciale beleidsdoelen zijn mantelzorg & vrijwilligerswerk en integratie. De aandacht gaat vooral uit naar het versterken van de mantelzorg en het in stand houden van het vrijwilligerswerk. Belangrijke beoogde resultaten zijn de realisatie van een Gelders Platform Mantelzorg en het ontwikkelen van nieuwe methoden om gemeentelijk vrijwilligerswerk te stimuleren. Bij dat laatste gaat het vooral om de deelname van jongeren, ouderen en allochtonen.

Steunpunt Mantelzorg Zuid-Gelderland

Het Steunpunt Mantelzorg Zuid-Gelderland, gesitueerd in Nijmegen, biedt informatie en advies over praktische ondersteuning, lotgenotencontact, cursussen en informatiebijeenkomsten. Hiervoor is geen indicatie nodig. Door de beperkte formatie van het Steunpunt blijven de werkzaamheden van het Steunpunt beperkt. Veelal opereert het Steunpunt dan ook als doorverwijzer naar lokale initiatieven waar mantelzorgers hun praktische steun en informatie kunnen krijgen. Zo kan een Wijchense mantelzorger via het Steunpunt doorverwezen worden naar de Bezoek- en Opvang Service voor chronisch zieken en dementerenden (BOS-project) die georganiseerd wordt door de SWOW.

In Wijchen zien we geen rol voor het Steunpunt weggelegd in het kader van informatie en advies. Het Steunpunt zou, in nauwe samenwerking met de SWOW, aanbieder kunnen zijn van scholing.

De Steunpunten Mantelzorg worden gefinancierd vanuit de CVTM-regeling (Coördinatie Vrijwillige Thuiszorg en Mantelzorg), aangevuld met de zgn wachtlijstmiddelen. Zie ook toelichting in hoofdstuk 2.

BIJLAGE 1

Stellingen en reacties WMO-bijeenkomst Wijchen, 1 februari 2006: workshop mantelzorg

Mantelzorgers moeten dezelfde ondersteuning krijgen als de beroepsmatige zorgverlener.

Reacties:

Er is behoefte aan een 'loket' waar mensen terecht kunnen voor mantelzorgondersteuning, vragen, klachten.

Keuzemogelijkheid voor zorgvrager: mantelzorg of beroepsmatige zorg.

Er moet ook gekeken worden naar de draagkracht en draaglast van de mantelzorger, in relatie tot de zwaarte van de mantelzorg.

Gaat een vrijwilliger dan het werk doen, i.p.v. iemand met een reguliere baan?

Hoe zit het met ARBO voorwaarden; gelden die dan ook voor vrijwilligers en mantelzorgers?

En hoe zit het dan met de kwaliteit van de geboden vrijwillige of mantelzorg??

Het gaat naast ondersteuning ook om bescherming toe; lichamelijke en psychische bescherming.

Denk ook aan de preventieve werking van mantelzorgondersteuning, dus niet pas als het mis is: zorg dat de mantelzorger het volhoudt.

Om zorg voor alle burgers van Wijchen betaalbaar te houden moeten huisgenoten / mantelzorgers zoveel mogelijk zorg verlenen aan naasten.

Reacties:

Dit zou afbreuk doen aan de onafhankelijkheid die bevochten, bereikt is.

De keuzemogelijkheid van de zorgvrager moet centraal staan.

Er moeten minimale voorwaarden van participatie in de samenleving worden benoemd (in WMO-beleidsplan, door de gemeente).

Er moet maatwerk worden geleverd bij de indicatiestelling, binnen gestelde beleidskaders, net zoals dat nu gebeurt door consultants van Vraagwijzer.

Er staat spanning op de financiële mogelijkheden. Er moeten keuzes worden gemaakt waar je betaalde zorg voor krijgt en waarvoor niet.

Keuzes maken binnen de budgetten die daarvoor staan, en als dat niet kan..... (zijn we niet uitgekomen...)

Speciale aandacht voor zelfstandig, gezamenlijk, wonende geestelijk gehandicapten.

Mantelzorgers?

Koude rillingen: we moeten niet terug gaan in de tijd (gebruikelijke zorg, kinderarbeid...)

BIJLAGE 2

Uit: ‘Basisnotitie huishoudelijke verzorging en andere individuele verstrekkingen in de WMO’, gemeente Wijchen, maart 2006 (p.12-15)

2.3.1 Welke indicatiecriteria?

De gemeente heeft een eigen beleidsruimte om invulling te geven aan de invoering van de huishoudelijke verzorging.

De gemeente moet in een verordening vastleggen wanneer er recht bestaat op huishoudelijke verzorging. Duidelijk moet zijn wie, waarvoor, in welke mate, in welke omstandigheden en onder welke voorwaarden in aanmerking komt. Als de gemeente individuele voorzieningen toekent, zal zij criteria moeten formuleren waaraan iemand moet voldoen om voor de desbetreffende voorziening in aanmerking te komen, de indicatiecriteria.

Indicatiecriteria voor huishoudelijke verzorging:

- medische omstandigheden
- sociale omgeving: gebruikelijke zorg
- mantelzorg en vrijwillige zorg
- voorliggende voorzieningen
- inkomengrens

Medische omstandigheden (persoonsgebonden criteria)

Het gaat om beperkingen in het kunnen verzorgen van het huishouden die het gevolg zijn van:

- een somatische, psychogeriatrische of psychiatrische aandoening of beperking;
- een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke handicap;
- een psychosociaal probleem.

Hierbij kan worden aangesloten bij de International Classification of Functioning (ICF). De ICF verwijst niet zozeer naar de specifieke handicaps en ziektes, als naar de gevolgen voor het (maatschappelijk) functioneren van mensen. Bij de indicatiestelling in het kader van de Wvg wordt ook gebruikgemaakt van het ICF. Ook het CIZ maakt gebruik van het ICF.

Sociale omgeving (omgevingsgerelateerde criteria)

In de indicatiestelling op grond van de AWBZ wordt rekening gehouden met de mogelijkheden die een partner, of andere huisgenoot heeft in de verzorging van het huishouden. Deze zogenaamde “gebruikelijke zorg” is per definitie zorg waarop op dit moment vanuit de AWBZ geen aanspraak bestaat. Het is de normale, dagelijkse zorg die partners of ouders en inwonende kinderen geacht worden elkaar onderling te bieden omdat ze als leefeenheid een gezamenlijk huishouden voeren en op die grond een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben voor het functioneren van dat huishouden.

Op dit moment werkt het CIZ met het protocol gebruikelijke zorg. Dit protocol bevat een nadere definiëring en normering van wat gebruikelijke zorg is en verduidelijkt hiermee de zorg die niet valt binnen de aanspraak op AWBZ. In bijlage III vindt u een korte samenvatting van wat binnen de AWBZ onder gebruikelijke zorg wordt verstaan.

Gebruikelijke zorg is alleen aan de orde als er een leefeenheid is die een gezamenlijk huishouden voert. Uitwonende kinderen vallen hier buiten.

Wij zijn geen voorstander van het aanscherpen van de definitie gebruikelijke zorg door van personen die buiten het gezamenlijk huishouden wonen te verlangen dat ze bepaalde zorg bieden. Zoals bijvoorbeeld van uitwonende kinderen die wonen binnen een bepaalde afstand van de zorgvrager.

Bij het formuleren van indicatiecriteria voor de huishoudelijke verzorging onder de WMO willen wij het protocol Gebruikelijke zorg als uitgangspunt nemen om te beoordelen wat van huisgenoten onderling kan worden verwacht aan zorg voor elkaar.

Het zijn landelijk ontwikkelde criteria die onlangs zijn geëvalueerd en bijgesteld. Het toepassen van deze criteria kan bijdragen aan een soepele afstemming op AWBZ-zorg die door indicatiestellers van het CIZ geïndiceerd blijft worden.

In individuele schrijnende situaties moet afwijking van het protocol Gebruikelijke zorg mogelijk zijn.

De rol van vrijwilligers en mantelzorgers bij de huishoudelijke verzorging

Met de invoering van de WMO wordt mantelzorgondersteuning een taak en de verantwoordelijkheid van de gemeente. De gemeente staat voor de taak visie en beleid te ontwikkelen op welke wijze zij de mantelzorg wil gaan ondersteunen. Dit prestatieveld 3 van de WMO komt nader aan de orde in het WMO-beleidsplan dat in de loop van 2006 opgesteld gaat worden. Gelet op de raakvlakken met de huishoudelijke verzorging kan de mantelzorgondersteuning in deze nota niet onbesproken blijven.

Eén van de uitgangspunten van de WMO is de eigen verantwoordelijkheid van de burger. De filosofie van de wet is dat pas individuele ondersteuning vanuit de gemeente wordt geboden als de hulpbehoevende burger de ondersteuning in zijn eigen omgeving niet zelf geregeld krijgt. Om de filosofie van de WMO waar te kunnen maken zijn mantelzorgers en vrijwilligers onmisbaar.

Mantelzorg is zorg die niet in het kader van een hulpverlenend beroep wordt geboden aan een hulpbehoevende, door personen uit diens directe omgeving waarbij de zorgverlening rechtstreeks voortvloeit uit de sociale relatie (Zorg Nabij, VWS 2001). Mantelzorg vindt plaats op basis van vrijwilligheid. Als de mantelzorger geen mantelzorg meer wil of kan bieden, ontstaat in de huidige situatie wel aanspraak op de AWBZ.

Gebruikelijke zorg is de zorg waarvan verwacht wordt dat huisgenoten die aan elkaar bieden. Voor deze zorg is geen indicatie voor professionele zorg mogelijk. Wanneer de geboden zorg de gebruikelijke zorg overstijgt is er sprake van indiceerbare zorg. Wanneer de mantelzorger in het proces van de indicatiestelling te kennen geeft deze "extra" zorg geheel of gedeeltelijk zelf te willen leveren wordt daarmee bij de indicatie voor huishoudelijke zorg rekening gehouden. De indicatiesteller moet wel bezien of de mantelzorger daar werkelijk toe in staat is en wat hij of zij nodig heeft om deze zorg te kunnen bieden.

Of huishoudelijke zorg noodzakelijk is hangt mede af van de beschikbaarheid van andere zorg. Ook met de beschikbaarheid van mantelzorg willen wij bij de indicatiestelling rekening houden. In die zin is er een relatie tussen de omvang van de noodzakelijke zorg en mantelzorg.

Daarnaast willen wij ook aandacht besteden aan degene die de mantelzorgtaak op zich heeft genomen. Er zal niet alleen gekeken moeten worden naar welke ondersteuning gebruikelijk of aanvullend is op de (geïndiceerde) zorg. Er zal ook bekeken moeten worden welk ondersteuningsaanbod er moet komen om een mantelzorger zijn of haar werk op een evenwichtige manier te laten doen. Een individueel ondersteuningsplan voor de mantelzorger als dat nodig is.

Bij mantelzorg wordt de normale (gebruikelijke) zorg in zwaarte, duur en/of intensiteit vaak aanmerkelijk overschreden. Voorkomen moet worden door de invoering van de WMO de druk op de vaak overbelaste mantelzorger nog groter wordt.

In samenwerking met MEE willen wij een project starten waarin wij voor zover mogelijk objectieve beoordelingscriteria willen ontwikkelen om o.a. de belastbaarheid van mantelzorgers vast te kunnen stellen.

De Stichting Welzijn Ouderen Wijchen gaat samen met o.a. MEE en Vraagwijzer ook extra aandacht schenken aan mantelzorgondersteuning. Samen met andere organisaties gaat zij

een ondersteuningsaanbod ontwikkelen afgestemd op de behoefte van de mantelzorger en afhankelijk van de persoonlijke situatie.

Op dit moment zijn er al ondersteuningsmogelijkheden door middel van: informatie, advies en emotionele steun:

Door Vraagwijzer voor met name de individuele vragen van mantelzorgers. Voor meer groepsgerichte bijeenkomsten is de Stichting Welzijn Ouderen Wijchen actief, maar is er ook het Steunpunt Mantelzorg voor Zuid Gelderland. Met name ten aanzien van het Steunpunt zal moeten worden bekeken wat de meerwaarde is van het aanbod van deze organisatie. Ook vanuit de aanbieders wordt gerichte informatie verstrekt aan de eigen klanten.

Praktische hulp:

Voor praktische hulp aan huis beschikt Wijchen over tal van instellingen met een aanbod aan huishoudelijke- en persoonlijke verzorging, tijdelijke opname, dagverzorging, diensten aan huis (maaltijden, personenalarmering, hulpdienst), bezoek en/of opvang aan huis door vrijwilligers (Bezoek- en Opvang Service project van de SWOW). Veel van deze vormen van hulp kunnen aangevraagd worden via Vraagwijzer.

Mensen die langdurig en intensief mantelzorg verlenen, willen zo nu en dan de zorg graag aan een ander overlaten: ze kunnen het dan langer volhouden. Voor deze mensen kan "respijtzorg" door een vrijwilliger of op grond van de AWBZ uitkomst bieden. De respijtzorgmogelijkheden uit de AWBZ worden niet naar gemeenten overgeheveld. Het is wél een belangrijke mogelijkheid om mantelzorgers te ondersteunen. Deze zorgvorm kan ook aangevraagd worden via Vraagwijzer.

Materiële steun in de vorm van woningaanpassingen of vervoerskostenvergoedingen op grond van de Wet voorzieningen gehandicapten.

Aandachtspunten:

- De gemeente Wijchen verstrekt huishoudelijke verzorging als iemand beperkingen ondervindt in het kunnen verzorgen van het huishouden waardoor disfunctioneren van het huishouden dreigt. Dat kan zich uiten in vervuiling van de woning of kleding, verwaarlozing of ontredde van zichzelf of afhankelijke huisgenoten waardoor het functioneren in of buitenshuis belemmerd wordt.
- De beperkingen moeten voortvloeien uit:
 - een somatische, psychogeriatrische of psychiatrische aandoening of beperking;
 - een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke handicap;
 - een psychosociaal probleem.
- De gemeente Wijchen houdt bij de indicatie van de huishoudelijke verzorging rekening met de mogelijkheden die een partner, of andere huisgenoot heeft in de verzorging van het huishouden. Het protocol Gebruikelijke Zorg geldt hierbij als leidraad. In schrijnende gevallen wordt geïndividualiseerd in afwijking van het protocol.
- Mee start een project om zoveel mogelijk objectieve criteria te ontwikkelen op basis waarvan geïndividualiseerd kan worden in schrijnende of complexe situaties.
- Bij de indicatiestelling van de huishoudelijke verzorging wordt rekening gehouden met de beschikbaarheid van mantelzorg. Mantelzorg vindt plaats op basis van vrijwilligheid.
In overleg met de mantelzorger wordt gekeken of de mantelzorg, met behulp van ondersteuning door de gemeente, kan worden voortgezet. Als de mantelzorger ook met inzet van ondersteuning geen mantelzorg meer wil of kan bieden bestaat recht op een WMO-voorziening.
- De gemeente moet professionele mantelzorgondersteuning organiseren om te zorgen dat de draaglast en draagkracht van de mantelzorger in evenwicht zijn.

BIJLAGE 3

Toelichting op aanbevelingen in het ‘Visiedocument: mantelzorg in de gemeente Wijchen’, betreffende gemeentelijk reïntegratiebeleid en de arbeidsverplichting in het kader van de WWB (p.16)

In hoofdstuk 6 van het ‘Visiedocument: Mantelzorg in de gemeente Wijchen’ worden aanbevelingen gedaan betreffende beleidsuitgangspunten, organisatie en activiteiten en financiering. Er worden concrete aanbevelingen gedaan betreffende het gemeentelijk reïntegratiebeleid en de arbeidsverplichting in het kader van de Wet Werk en Bijstand. (De hierna *cursief gedrukte tekst* is de letterlijke tekst in het visiedocument)

M.b.t. gemeentelijk beleid en arbeid moet onderzocht worden of er binnen de Wet Werk en Bijstand (WWB):

- Mogelijkheden zijn om op basis van de WWB ruimere criteria op te stellen voor burgers die mantelzorg verlenen om hen gedurende een bepaalde periode ontheffing te verlenen voor hun arbeidsverplichtingen.

De WWB legt in beginsel aan iedereen die een beroep doet op bijstand, de verplichting op om naar vermogen algemeen geaccepteerde arbeid te verkrijgen en te aanvaarden. Doel is om een eventueel beroep op inkomensondersteuning zo kort mogelijk te laten zijn. De arbeids- en reïntegratieverplichtingen uit de WWB gelden voor iedereen jonger dan 65 jaar. Klanten met een arbeidsverplichting moeten primair hun verantwoordelijkheid nemen om voor hun eigen levensonderhoud te zorgen. Een ontheffing van arbeidsverplichting wegens mantelzorg is in die situatie niet aan de orde. Er zijn nu criteria vastgesteld met betrekking tot tijdelijke ontheffing van de arbeidsverplichting. Het bieden van mantelzorg is geen criterium.

Voor klanten met een WWB uitkering die (definitief) ontheven zijn van hun arbeidsverplichting, is het een goede zaak dat ze zich inzetten als vrijwilliger. Onderzocht zou kunnen worden of de gemeente Wijchen een stimulerend beleid kan voeren waardoor mensen die ontheven zijn van de arbeidsverplichting gestimuleerd kunnen worden zich in te zetten voor vrijwilligerswerk in het kader van mantelzorg. Medio 2005 zijn in Wijchen 150 mensen ontheven van de arbeidsverplichting.

- Mogelijkheden zijn om reiskostenvergoeding (bijzondere bijstand) voor mantelzorgers mogelijk te maken voor reizen die in het kader van mantelzorgtaken gemaakt worden;
Het algemene beleid op dit gebied is dat reiskosten binnen een straal van 10 km niet vergoed worden. In het geval van reiskosten vanwege bijvoorbeeld een ziekenhuisbezoek zou de zorgvrager een tegemoetkoming in de kosten kunnen verstrekken aan de mantelzorger. De categoriale regeling chronisch zieken en gehandicapten biedt hiervoor mogelijkheden. Bijzondere bijstand is hier niet aan de orde.

- Bij de beoordeling van passende arbeid, meer rekening gehouden kan worden met individuele omstandigheden van de mantelzorger;
Het begrip ‘passende arbeid’ is in de WWB vervangen door het begrip ‘algemeen geaccepteerde arbeid’, waardoor veel meer werk voor mensen geschikt wordt geacht. Het ligt niet in de lijn om specifiek voor mantelzorgers hier ruimer mee om te gaan.

- Een mogelijkheid is om de sollicitatieplicht voor mensen die langdurig mantelzorg verlenen kan komen te vervallen.

In feite is in bovenstaande tekst al gereageerd op deze aanbeveling. Langdurige mantelzorg is geen criterium om niet arbeidsplichtig te zijn. Dit is ook de lijn die de WMO beoogt: eigen verantwoordelijkheid nemen waar dat kan. Het verlenen van mantelzorg mag geen obstakel zijn om zelfstandig in je bestaan te kunnen voorzien.

BIJLAGE 4

Uit: 'Uitvoeringsplan van de Meerjarenvisie sociaal beleid 2006 – 2008 van de provincie Gelderland ('Voorzet - Samenspel in zorg en welzijn')

Beleidsdoel 4 Vrijwilligerswerk en mantelzorg (p.17/18)

Beleidsdoel 8 Zorgvragersbeleid (p.24).

Beleidsdoel 4: Vrijwilligerswerk en Mantelzorg

Hoofddoel: Versterken en vernieuwen van de ondersteuningsstructuur van mantelzorg in Gelderland en in samenhang daarmee ondersteunen en instandhouden van het vrijwilligerswerk en de vrijwilligerswerkinfrastructuur.

Subdoelen:

1. Sterkere belangenbehartiging
2. Grotere bekendheid van het fenomeen mantelzorg en problematiek van de mantelzorgers;
3. Sterkere ondersteuningsstructuur;
4. Onderhouden vrijwilligerswerk en vrijwilligers-infrastructuur in Gelderland;
5. Ontwikkelen en implementeren van maatschappelijke stages in Gelderland;
6. Bijdragen aan een goed functionerende telefonische hulpdienst (vrijwilligersorganisatie);

Instellingen: Spectrum, Gelderse Sport Federatie, Biblioservice Gelderland, Enzovoort, Osmose, Scouting Gelderland, Plattelands Jongeren Gelderland, St. Gelderse Plattelandsvrouwen, SBOG, Zorgbelang (voorheen PPCF) en De Feeks zetten allen in meerdere of mindere mate in op het thema vrijwilligerswerk / mantelzorg.

Zorgbelang is 'hoofdaannemer' van het deel 'informele zorg', het 1^e subdoel. Spectrum is 'hoofdaannemer' voor het 'vrijwilligerswerk'; de overige doelen. Dit houdt in dat alle activiteiten vallende binnen de subdoelen die andere instellingen organiseren, worden afgestemd met Spectrum of Zorgbelang. De activiteiten die de instellingen hebben opgenomen in hun plannen, zijn voor het grootste deel coproducties van meerdere instellingen.

De afstemming tussen de ondersteuningsinstellingen vindt voor het vrijwilligerswerk plaats in de stuurgroep 'Sterk in Vrijwilligerswerk', waar alle instellingen in participeren die een substantiële inzet op dit onderdeel hebben. Voor informele zorg geldt hetzelfde met betrekking tot de werkgroep 'Impuls Informele zorg'. Spectrum respectievelijk Zorgbelang zijn de trekkers van deze samenwerkingsverbanden. Verder vindt met het oog op de komst van de WMO zo veel mogelijk afstemming plaats tussen vrijwilligerswerk en mantelzorg en tussen de samenwerkingsverbanden Sterk in Vrijwilligerswerk en Impuls Informele zorg.

Activiteiten en producten:

2. Trainingen / deskundigheidsbevordering;
3. voorlichting / informatievoorziening / bijeenkomsten;
4. ontwikkelen (pilot)projecten en methodieken (implementatie);
5. advisering / beleidsontwikkeling;
6. ondersteuning aan gemeenten, instellingen, scholen, etc.

Resultaten:

- Gelders Platform Mantelzorg gerealiseerd en mantelzorg als beleidsthema op sociale beleidsagenda van gemeenten gekregen.
- Nieuwe aanpak en methoden ontwikkeld om gemeentelijk vrijwilligerswerk te stimuleren.
- Nieuwe aanpak, methoden en instrumenten ontwikkeld om deelname van specifieke groepen als jongeren, ouderen en allochtonen tot informele zorg te stimuleren.
- Pilots uitgevoerd, methodieken toegepast en methoden aangeboden om nieuwe

initiatieven te stimuleren.

- Vrijwilligers- en mantelzorgsteunpunten adequaat ondersteund, nieuwe pilots ontwikkeld en ICT ingezet ten behoeve van de ondersteuning van de steunpunten. Provinciale samenwerking versterkt door uitbreiding van stuurgroep Sterk in 0-- Vrijwilligerswerk met nieuwe leden en de oprichting van samenwerkingsverband impuls informele zorg.

- Pilots maatschappelijke stage verder uitgebreid en methodieken verspreid waardoor minimaal 25% van de scholen VO maatschappelijke stage heeft ingevoerd.

Overig:

Onder de inzet op dit thema is ook nog begrepen de inzet van de Telefonische Hulpdiensten en het GOMA. Vanwege de specifieke aard van de inzet met betrekking tot vrijwilligers van deze instellingen opereren deze instellingen meer zelfstandig.

De Telefonische Hulpdiensten 'draaien' dankzij de belangenloze inzet van vrijwilligers. Het GOMA (De Gelderse Ondersteuningsorganisatie Maatschappelijk Activeringswerk) is het samenwerkingsverband van de drie provinciale instellingen voor MA-werk: Promage, KCMA en Humanitas. Het GOMA heeft als taak het activeren van vrijwilligers om zich bezig te houden met maatschappelijke problemen (maatschappelijke activering vanuit levensbeschouwelijke kaders). Het richt zich via deze 'tweetrapsraket', via de achterban van vrijwilligers, op mensen met problemen in de maatschappij.

Activiteiten en producten van het GOMA zijn:

- Voorlichting, advies en training
- Ondersteuning aan lokale en regionale groeperingen en eigen achterban.

Hiermee worden direct of indirect in de komende drie jaar 3500 vrijwilligers ondersteund rondom diverse thema's en projecten:

- Opvoedingsondersteuning;
- Vriendschappelijk huisbezoek en vriendendiensten;
- Opvang en ontmoeting tegen vereenzaming;
- Armoede en cliëntenparticipatie;
- Maatjescontacten;
- Rouw- en verliesverwerking;
- Kennisdelen i.v.m. de Wet Maatschappelijke Ondersteuning en lokaal sociaal beleid;
- Aandacht voor risicogroepen als (ex)gedetineerden, dak- en thuislozen, patiënten en gehandicapten;
- Misbruik;
- Interculturalisatie;
- Taalverwerving en opvang vluchtelingen;
- Ontmoeting tussen moslims, humanisten en christenen;
- Gerichte aandacht om uitsluiting en vereenzaming van ouderen te voorkomen en langer zelfstandig wonen te bevorderen.

Beleidsdoel 8: Zorgvragersbeleid

Hoofddoelen: Versterken positie kwetsbare burgers en verduidelijken zorg- en ondersteuningsvragen

Subdoelen:

1. Sterke positie van zorgvragers op lokaal en (sub-)regionaal niveau;
2. Betrekken van kwetsbare burgers in de (sociale) beleidsvorming;
3. Inzicht in zorg- en ondersteuningsvragen;
4. Ondersteuning van kwetsbare burgers bij zorgvraagverduidelijking en informatieverwerving.

Instellingen: Zorgbelang Gelderland (voorheen PPCF), Spectrum en Osmose zetten in op het zorgvragersbeleid. Zorgbelang Gelderland is de hoofdaannemer op dit thema. Dit houdt in dat alle activiteiten die verricht worden op dit thema door anderen met Zorgbelang Gelderland moeten worden afgestemd.

Activiteiten en producten:

- Voorlichting;
- Training;
- Visievorming;
- Standpuntvorming;
- Beïnvloeding verantwoordelijke partijen in het veld;
- Ondersteuning van lokale en (sub-)regionale belangengroepen van zorgvragers;
- Ondersteuning van cliëntenraden;
- Ontwikkelen van prestatiecriteria;
- Deskundigheidsbevordering;
- Informatie- en Klachtenbureau;
- Website;
- Nieuwsbrieven;

Resultaten:

- Een sterkere positie van zorgvragers;
- Betere belangenbehartiging op lokaal niveau door zorgvragersvertegenwoordigers;
- Beschikbaarheid adequate informatie voor zorgvragers;
- Betere toerusting van cliëntenraden in zorginstellingen;
- Toetsing van gemeentelijk sociaal beleid aan de criteria vanuit cliëntenperspectief;
- Gemeenten zijn geïnformeerd en op verzoek geadviseerd over de invulling van de patiëntenparticipatie;
- Gemeenten en verantwoordelijke instanties op het terrein van zorg en welzijn zijn geïnformeerd over standpunten en visies vanuit zorgvragersperspectief;
- Sluitende informatievoorziening in eigen taal voor allochtone ouderen;
- Inzet allochtone zorgconsulenten ;
- Interculturele competenties vergroot bij instellingen voor thuiszorg of dagbesteding.